

لازم است از هم‌اکنون درباره آن تدبیرهایی صورت بگیرد. در جمع‌بندی اما به‌نظر می‌رسد که انتخاب تنها یک روش از میان این اقدامات امکان دسترسی به هدف را کاهش می‌دهد، از این‌رو احتمالاً باید به‌سرعت تدابیری درنظر گرفته‌شود تا هم‌امکان برگزاری انتخابات در حداقل دو یا سه روز فراهم شود، تا جایی که ممکن است فرآیند اخذ رأی در شعب مختلف الکترونیکی باشد و نهایتاً تعداد صندوق‌های ثابت و سیار تا سرحد امکان افزایش یابد و شرایط برای رأی‌دهی همه فراهم شود.

صندوق مسئولیت جمع‌آوری رأی مردمی را برعهده داشتند. نیروهای فعال در این تعداد شعبه به‌اضافه کسانی که در ستادهای انتخابات وزارت کشور و شورای نگهبان فعال بودند جمعیت حدوداً یک‌میلیون نفری را تشکیل می‌دادند که حالا اگر قرار باشد با استفاده از چنین مسیری فرآیند برگزاری انتخابات در ایام کرونا تسهیل شود، باید چیزی حدود ۵۰ درصد به این امکانات و افراد اضافه شود. چنین اقدامی البته متضمن تأمین هزینه و نیروی انسانی کافی است که خود چالشی در این ایام است

درسره‌های کرونا برای فرآیند اجرای انتخابات

سناریوهای برگزاری انتخابات در ایام اپیدمی کرونا چیست؟

برگزاری مراسمی چون انتخابات در ایام کرونا برای خود داستانی شده؛ از یک‌سو انتخابات ازجمله اتفاقاتی است که تعطیلی‌پذیر نیست و باید در موعد مشخص و مقرر برگزار شود، مخصوصاً انتخاباتی ریاست‌جمهوری و از سوی دیگر مردم و حتی برگزار کنندگان بینماک از انتقال و شیوع بیشتر بیماری هستند طبیعتاً تا زمانی که مطمئن نشوند خطر حضور در محل اخذ رأی برای آنها کاهش نیافته، نسبت به حضور در انتخابات مبادرت نخواهند کرد.

در ایران اولین انتخابات کرونایی اسفند گذشته و هم‌زمان با آغاز شیوع کرونا در کشور برگزار شد. این رویداد در زمستان گذشته هرچند قدری تحت‌تاثیر کرونا قرار گرفت اما از آنجا که آن زمان میزان شیوع به‌شدت و حدت امروز نبود، مردم با توجه کمتری به پروتکل‌های بهداشتی پای صندوق‌های رأی حضور یافتند. اکنون اما وضعیت کاملاً متفاوت شده، تعداد مبتلایان و فوتی‌ها بسیار بیشتر است و امید آنچنان زیادی هم نمی‌رود تا خرداد آینده شرایط، تفاوت جدی با امروز داشته باشد، از این‌رو نگرانی‌ها برای برگزاری انتخابات بجاست و باید از هم‌اکنون تدبیری برای آن اندیشید. علاوه بر این درخصوص ورود خرداد آینده نکته مهم دیگری هم مفروض است، اینکه سیزدهمین انتخابات ریاست‌جمهوری هم‌زمان با ششمین انتخابات شوراهای اسلامی شهر و روستا برگزاری می‌شود و این خود مزید بر علت است، یعنی همه چیز اعم از امکانات و تجهیزات و البته زمان لازم برای اخذ رأی باید حداقل دوبرابر شود و این خود مساله را پیچیده‌تر کرده است. تدبیر در چنین وضعیتی البته برخی را به این فکر انداخته که انتخابات پاناخیر برگزار شود، مانند آنچه درخصوص دور دوم انتخابات مجلس روی داد، اما واقعیت این است که کشور ما به دو علت چنین امکانی وجود ندارد؛ یکی مساله قانون و ساختار حکومتی و دیگری مسائل سیاسی. در مورد موضوع اول از آنجا که سیستم حکومتی در ایران ریاستی است، الزاماً باید با برگزاری انتخابات اداره‌کننده قوه مجریه مشخص شود و هیچ‌امکانی با ظرفیت قانونی‌ای برای استفاده از پارلمان در این زمینه مانند برخی دیگر از کشورها وجود ندارد، از سوی دیگر قانون هم اجازه افزایش این فرصت چهارساله را نمی‌دهد. درخصوص مساله دوم اما به‌دلیل عملکرد دولت، مدت‌هاست که بسیاری از مردم انتظار پایان دولت حسن روحانی را می‌کشند و کارشناسان هم تداوم بیشتر این دولت را به‌هیچ‌عنوان به صلاح کشور نمی‌دانند. از این‌رو حتی اگر ظرفیتی هم برای تأخیر در برگزاری انتخابات وجود داشت، استفاده از آن مورد اقبال مردم نبود، در نتیجه در چنین وضعیتی حتماً باید به هر نحوی که شده انتخابات در روز مقرر در پایان خرداد آینده برگزار شود.

چه امکان‌هایی برای برگزاری انتخابات در شرایط کرونایی هست؟

در کشورهای جهان تدابیر مختلفی برای برگزاری انتخابات اندیشیده‌شده، تدابیری مثل انتخابات پستی در ایالات متحده که اساساً در دورانی مثل ایام شیوع کرونا کارایی دارد یا حتی برگزاری انتخابات در چند روز که این هم در انتخابات ایالات متحده انجام شد. در ایران اما محدودیت‌های قانونی زیاد و بسیاری از راه‌ها به‌همین لحاظ مسدود است.

برگزاری انتخابات در چند روز

چنانکه مشخص است اولین امکان برای برگزاری انتخابات در دوران کرونا، افزایش روزهای برگزاری انتخابات است، به این صورت که انتخابات در دو یا چند روز برگزار شود. اما در ایران قانون اجازه نمی‌دهد که انتخابات بیشتر از یک روز تداوم داشته باشد، مطابق آنچه در ماده بیستم قانون انتخابات ریاست‌جمهوری آمده است: «اخذ رأی در داخل و خارج کشور در یک روز انجام می‌شود و مدت آن ۱۰ ساعت است و در صورت ضرورت قابل تمدید می‌باشد.» و علاوه بر این در تبصره دوم همین ماده

نماینده احزاب در کمیسیون ماده ۱۰ در گفت‌وگو با «فرهیختگان»: مقدمات انتخابات الکترونیکی سال‌هاست مهیا شده، چرا برگزار نمی‌شود سوال است

قدرت‌معی حشمتیان، نماینده احزاب ملی در کمیسیون ماده ۱۰ احزاب و دبیرکل حزب مستقل و اعتدال ایران در گفت‌وگو با «فرهیختگان» مباحثی را درباره ضرورت برگزاری انتخابات الکترونیکی مطرح کرد. وی در ابتدای این گفت‌وگو با گلایه از تأخیر در تدارک لوازم برای برگزاری انتخابات الکترونیکی از سوی وزارت کشور گفت: «انتخابات ریاست‌جمهوری از سال‌ها پیش ازسوی وزارت کشور قبلی و فعلی پیشنهاد شده بود که به‌صورت الکترونیکی برگزار شود. شورای نگهبان هم هر بار اعلام می‌کرد آمادگی دارد ولی در عمل این کار انجام نمی‌شد و تاکنون به آن صورت که لازم بود نتوانستند انجام دهند و اکنون چرایی این موضوع محل سوال است.»

وی با تأکید بر اینکه حتی لوازم قانونی هم برای این کار تدبیر شده است، گفت: «از سوی دیگر ما در این حوزه خلأ قانون هم نداریم و مجلس در این مورد طرح و اولیه خود را ارائه داده است و مشکل خاصی در این زمینه نیست. همچنین باید این را هم تأکید کنم که احزاب نیز در این مورد قطعاً موافق هستند و می‌توانند همکاری کنند. اگر شورای نگهبان و وزارت کشور انتخابات ریاست‌جمهوری را به‌صورت الکترونیکی برگزار کنند، قطعاً احزاب استقبال می‌کنند و ما همکاری خود را با دولت و شورای نگهبان خواهیم داشت.»

وی در ادامه در پاسخ به این سوال که احزاب چطور می‌توانند در این زمینه همکاری کنند، گفت: «کشور ما درحال حاضر حزبی نیست و احزاب جایگاه خاص قانونی خود را ندارند.

در سال ۶۰ قانون احزاب تصویب شد و بعد سال ۹۵ نیز اصلاحاتی داشت و حتی کمیسیون ماده ۱۰ احزاب که در گذشته نماینده نداشت، اکنون نماینده دارد. بنابراین اگر دولت از احزاب دعوت کند ما نیز قطعاً نظرات خود را اعلام می‌کنیم و با آنها همکاری خواهیم داشت. از سوی دیگر نیز اگر نمایندگان محترم در این باب طرحی را ارائه دهند آماده همکاری هستیم.»

نماینده احزاب در کمیسیون ماده ۱۰ افزود: «از همه مهم‌تر این است که مسئولان احزاب را قبول داشته باشند و مردم هم باید بدانند رابط بین مردم و مسئولان احزاب هستند و آنها در واقع ضربه‌گیر نظام هستند و اگر احزاب تقویت شود مشکلات اقتصادی و اجتماعی کاهش می‌یابد و مردم از طریق احزاب می‌توانند به رفع مشکلات خود برسند. لذا همکاری به این منظور است که اگر برای جلسات دعوت کنند آمادگی داریم نظرات خود را به شورای نگهبان و هم به وزارت کشور و دولت اعلام کنیم.»

حشمتیان با تأکید بر اینکه احزاب مجموعه پیشنهادهایی را برای برگزاری انتخابات در ایام کرونا آماده کرده‌اند گفت: «مجموعه پیشنهادها را برای برگزاری انتخابات در ایام شیوع کرونا تدوین کرده‌ایم و آماده ارائه آنها به وزارت کشور هستیم. همه احزاب هم برای کمک اعلام آمادگی کرده‌اند و امیدواریم که بتوانیم در این زمینه موثر عمل کنیم. اکنون ما ۸۴ حزب ملی و ۳۶ حزب استانی داریم و الان ۱۲۰ حزب طرح‌ها و برنامه‌های خاص خود را دارند و قطعاً از سوی کمیسیون ماده ۱۰ و خانه احزاب نظرات خود را اعلام می‌کنیم. اگر شورای نگهبان و وزارت کشور از ما در این رابطه کمک بخواهند حتماً درباره طرح مجلس و لایحه دولت نظرات و پیشنهادهای خوبی داریم و آمادگی داریم نظرات کارشناسی ارائه دهیم.»

وزارت کشور تا ۱۴۰۰ نمی‌تواند صندوق انتخابات الکترونیک همه شعب را تأمین کند

گیرد؛ به‌عبارتی ما کلانشهرها را مدنظر داریم که بتوانیم پوشش دهیم. نمایندگان مجلس تأکید دارند تعداد صندوق‌هایی که وزارت کشور تا امروز دارد، جوابگوی کل کشور برای انتخابات نخواهد بود، برای این فرآیند برنامه‌ای دارید؟ ما توانایی پوشش یک‌پنجم از کشور را برای برگزاری انتخابات به‌صورت الکترونیک داریم و این بابت همین صندوق‌های موجود است.

برای پوشش همه شعب کشور باید صندوق جدید تولید کنیم اگر بخواهیم همه شعب را پوشش دهیم باید صندوق جدید تولید شود و آن هم مستلزم این است که زودتر به جمع‌بندی برسیم و وارد تولید این صندوق‌ها شویم.

برای تأمین ظرفیت انتخابات الکترونیک به ۶ ماه زمان نیاز داریم هرچه زمان جلوتر برود این سقف تولید تأمین نخواهد شد، لذا برای تولید این عدد قابل توجه ۶ ماه زمان نیاز داریم. از این‌رو در این مدت کم این میزان صندوق برای برگزاری انتخابات الکترونیک در همه شعب کشور قاعداً تأمین نمی‌شود.

جمال عرف، معاون سیاسی وزیر کشور در گفت‌وگو با «فرهیختگان» به بررسی وضعیت برگزاری انتخابات الکترونیک و ظرفیت‌های موجود در این زمینه پرداخت. عرف در این گفت‌وگو از کمبود تعداد صندوق‌های رای الکترونیک سخن گفت و از برگزاری انتخابات الکترونیک در یک‌پنجم شعب خبر داد. مشروح این مصاحبه در ادامه آمده است.

درخصوص انتخابات الکترونیک صحبتی با آقای کدخدایی داشتیم و ایشان تأکید داشت شورای نگهبان مشکلی با این مساله ندارد و باید ظرفیت‌های وزارت کشور بررسی شود. با توجه به استمرار وضعیت کرونا فکر می‌کنید برای انتخابات ۱۴۰۰ برگزاری انتخابات به‌صورت الکترونیک مقدور است؟ وزارت کشور این آمادگی را دارد که با همکاری شورای نگهبان کار کند، اگر در تمام شعب که قطعاً برای سال ۱۴۰۰ بالغ بر ۶۰ هزار شعبه خواهد بود، نتوانیم انتخابات الکترونیک برگزار کنیم حداقل در یک‌پنجم شعب می‌توان به‌صورت الکترونیک انتخابات را برگزار کرد.

آمادگی برگزاری انتخابات الکترونیک در یک‌پنجم شعب کشور لذا این امر در حال ریزی است تا به جمع‌بندی برسیم و این اقدام صورت

سخت‌گویی کمیسیون شوراها و امور داخلی کشور در گفت‌وگو با «فرهیختگان»:

مجلس هنوز به اقتضات برگزاری انتخابات در شرایط کرونا ورود نکرده است

ممکن است تا انتخابات ۱۴۰۰ بتوانند این کمبودها را جبران کنند؟ این را باید از وزارت کشور سوال کنید.

بحث دیگری که وجود دارد شرایط کروناست که برخی معتقدند انتخابات طی دو تا سه روز برگزار شود تا فشرده‌گی در یک صبح تا شب نباشد، در این زمینه مجلس برای قانونگذاری ورودی می‌کند؟ این موضوع بستگی به وضعیت دارد و اگر نیاز باشد در بخش‌های مختلف بررسی شود و مرکز پژوهش‌های مجلس، مرکز اندیشکده شورای نگهبان و کمیسیون مربوطه بررسی‌های لازم را انجام دهند، ما ورود می‌کنیم. لذا اگر نیاز باشد که بحث ضرورت کشور است و باید مطرح شود، حرفی نداریم اما فعلاً هیچ طرحی در این زمینه ارائه نشده است و طرحی در دستور کار کمیسیون امور داخلی نیست.

چه زمانی ممکن است در دستور کار قرار می‌گیرد؟ باید بررسی‌ها انجام شود؛ چراکه برآوردها و بررسی‌ها لازم است و دستور جلسه‌ای را درباره این بحث فعلاً نداشته‌ایم.

مجلس هنوز به اقتضات برگزاری انتخابات در شرایط کرونا ورود نکرده است

کدخدایی اعلام کرده است برای برگزاری انتخابات طی چند روز مشکلی نداریم و نیازمند حکم قانونی هستیم. درخصوص تبلیغات میدانی نیز عنوان شد این تبلیغات میدانی نباشد و به‌صورت مجازی برگزار شود، نظر کمیسیون چیست؟ آنچه ما تصویب کرده‌ایم در وضعیت فعلی پیش‌بینی شده است اما هنوز به وضعیت کرونایی ورود نکرده‌ایم. باید در این خصوص بررسی‌های بیشتری انجام شود و اگر مرکز پژوهش‌ها نیاز به قانون در این زمینه را مطرح کردند، ما مطمئناً ورود می‌کنیم و اجازه نمی‌دهیم خلأ قانونی وجود داشته باشد.

مثبت باشد، با وجود این تمام کشور در وضعیت فعلی نیاز به سخت‌افزارهایی دارد که بتواند انتخابات به‌صورت الکترونیک برگزار شود. درحالی‌که تعداد صندوق‌هایی که وزارت کشور دارد، جوابگوی کل کشور برای انتخابات شوراهای شهر و روستا نیست، مگر اینکه تعدادی از شعب با توجه به اینکه از نظر شورای نگهبان بلامانع باشد، در بخش شوراهای شهر نیاز به تعداد صندوق بیشتری دارند و باید تمهیدات برای تهیه سخت‌افزار لازم ازجمله صندوق الکترونیک فراهم شود.

در این بازه زمانی تا انتخابات این زیرساخت فراهم می‌شود؟ تا امروز پیگیر بوده‌ام و جلسه‌ای نیز با این موضوع در وزارت کشور داشته‌ایم، بنابراین اگر امروز این بلامانع بودن اعلام شود و سخت‌افزار لازم نیز تهیه شود، تقریباً برای ۶ تا هفت کلانشهر می‌تواند به‌صورت الکترونیک انتخابات را برگزار کنند، اما دوشرط دارد.

چه شرطی؟ شرط اول اینکه از نظر شورای نگهبان بلامانع باشد و موافقت شورای نگهبان اعلام شود، چون انتخابات شوراهای هم‌زمان با ریاست‌جمهوری است، از این‌رو نظر شورای نگهبان در این مساله نافذ است.

صندوق الکترونیک به اندازه همه شعب در وزارت کشور وجود ندارد

اگر شورای نگهبان این موضوع را بلامانع بداند، بحث دوم مطرح می‌شود؛ طی جلسه‌ای که امروز داشتیم، متوجه شدیم در وزارت کشور صندوق به اندازه همه شعب وجود ندارد و تعدادی حدود ۶ تا هفت کلانشهر را می‌تواند پوشش دهند. این موضوع نیاز به سخت‌افزار و نرم‌افزار لازم دارد، ضمن اینکه ما نیاز قانونی را بررسی کرده‌ایم و می‌دانیم هیچ خلأ قانونی با اصلاح قانونی‌ای در این راستا وجود ندارد.

علی حدادی، سخت‌گو و عضو هیات رئیسه کمیسیون امور داخلی و شوراهای مجلس شورای اسلامی در گفت‌وگو با «فرهیختگان» به بررسی وضعیت برگزاری انتخابات الکترونیک و ظرفیت‌های موجود در این زمینه پرداخت که مشروح آن در ادامه می‌آید.

با توجه به وضعیت کرونا در کشور و در پیش بودن انتخابات ریاست جمهوری، درخصوص نحوه برگزاری انتخابات ۱۴۰۰ تاکنون تصمیم‌گیری و رویکرد خاصی مدنظر مجلس بوده است؟

وضعیت فعلی درحال بررسی است و به جمع‌بندی خاصی نرسیده‌ایم. از این‌رو جلسات باید برگزار و چگونگی کار بررسی شود. آنچه مربوط به فضای برگزاری انتخابات به‌صورت الکترونیک است نیاز به سخت‌افزار و نرم‌افزارهایی دارد اما باید تمهیدات لازم پیش‌بینی شود، بنابراین درحال حاضر هیچ خلأ قانونی‌ای در این زمینه وجود ندارد.

با وزارت کشور نشست مشترکی در این زمینه داشته‌اید؟

طی جلسه‌ای که با وزارت کشور داشتیم، مشخص شد در این زمینه کمیود قانونی نداریم، چراکه جمع‌بندی لازم درباره خلأ قانونی یا اصلاح قوانین مربوط به انتخابات پیشرو اعم از ریاست‌جمهوری و شوراهای انجام داده‌ایم. انتخابات ریاست‌جمهوری در صحن علنی مطرح و کلیات آن مصوب شده و بحث شوراها نیز درنهایت صحن است تا مطرح شود.

اخیراً شورای نگهبان اعلام کرده است برای بحث انتخابات الکترونیک مشکلی ندارد ولی تأکید دارد باید زیرساخت‌ها فراهم شود.

تأمین این نیاز برعهده وزارت کشور است، اگر نظر شورای نگهبان